

Munich Personal RePEc Archive

The Use Of Information Technologies In Accounting Education

Atanasov, Atanas and Marinova, Romyana

University of Economics - Varna, University of Economics - Varna

2014

Online at <https://mpra.ub.uni-muenchen.de/91839/>

MPRA Paper No. 91839, posted 31 Jan 2019 07:59 UTC

ИЗПОЛЗВАНЕТО НА ИНФОРМАЦИОННИТЕ ТЕХНОЛОГИИ В ОБУЧЕНИЕТО ПО СЧЕТОВОДСТВО

ГЛ. АС. Д-Р РУМЯНА МАРИНОВА, ИУ - ВАРНА

АС. АТАНАС АТАНАСОВ, ИУ - ВАРНА

В условията на все по-нарастващата динамика на развитие на икономическите процеси в световен мащаб обучението по икономически дисциплини се превръща в сложна плетеница от нови знания и съзнателен стремеж към промяна. На картата на учебното пространство все по-устойчиво се появяват нови елементи, наложени от развитието на технологиите.

Развитието на информационните технологии (ИТ) поставя непрекъснато все нови и нови предизвикателства и изпитания пред образованието на младите хора. Информационните технологии играят и ще играят все по-нарастваща роля и ще бъдат неразделна част в системата на обучение.

Мащабно изследване на Департамента по образование на САЩ от 2011 г. „International Experiences With Technology in Education”¹ разкрива данни, че „дори в разгара на глобалната икономическа криза правителствата продължават да правят стратегически инвестиции в областта на ИТ за подобряване на техните образователни системи, въпреки че някои страни съобщават за временно задържане на тези процеси“.

Днес използването на електронното обучение се определя от характеристиката на съвременния студент, а също и от учебния материал – неговата новост, голям обем и изключителна степен на сложност. Считаме, че използването на правилно подбран набор от средства на ИТ ще се превърне в предизвикателство както за преподавателя, така и за обучавания студент, при провеждане на пълноценно съвременен занятие по счетоводство. В същото време, за много от преподавателите, все още съществува технологична бариера, която ги възпира от навлизане в света на ИТ.

Целта на настоящия доклад е да се извърши критичен анализ на възможностите за ефективно използване на информационните технологии при създаването на работещи модели за обучение по счетоводство.

Основната ни хипотеза е, че прилагането на ИТ в обучението по счетоводство позволява да се разкрие обучението не като процес на пасивно консумиране на съдържание, а като процес, базиран на дейности, провеждащ се в интерактивна среда и работни ситуации. Така студентите и преподавателите са активно въввлечени при съвместното решаване на конкретни задачи и влияят на поведението си посредством двупосочна комуникация. По този начин много по-лесно би се реализирала концепцията за обучение, основано на компетентности, което според нас следва да бъде акцента в бъдещата работа на преподавателите, без това да игнорира съдържателния аспект на университетското преподаване.

Идеята за компетентности или умения сега е широко застъпена в образователните рамки на много страни по света. Във все по-голям брой учебни планове и учебни програми образователните цели и целите на обучение по учебните предмети се дефинират по този начин.² Компетентността „включва способността,

¹ Bakia, M., Murphy, R., Anderson, K., Estrella Trinidad, G. International Experiences with Technology in Education: Final Report, U.S. Department of Education, 2011. www2.ed.gov/about/offices/list/os/technology/iete@full@report.doc.

² http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/key_data_series/129BG.pdf - Официален доклад на Изпълнителна агенция „Образование, аудиовизия и култура” на ЕС (EACEA P9 Eurydice) – „Учене

която отговоря на комплексни потребности като черпи и мобилизира психосоциални ресурси (включително умения и нагласи) в определен контекст”.³ Обикновено тези основни умения или компетентности се определят като резултати от образователния процес и следователно съставляват част от концептуалната промяна „от подход, основан на съдържанието към подход на компетентностите на изхода от обучението”.⁴

Факторите, които оказват влияние върху характера на обучението по счетоводство днес могат да се обобщят по следния начин:

- динамиката на обществените процеси,
- повишените изисквания към всеки индивид, рязкото нарастване обема на знания,
- повишаване научността на познанието,
- ускореното развитие на съвременните поколения,
- развитие на електронните комуникации и др.

Влиянието на тези фактори налага съвременното обучение да се съобразява с някои очертани се основни **изисквания** към него. А именно:

- ❖ Осигуряване развитие на личността. Необходимо е съчетаването в единство на процесите на обучение и възпитание, с които се осигурява формиране на личността и развиващо обучение;
- ❖ Ясни теоретични основи на съвременното обучение, отговорност по отношение достиженията на науката и технологиите;
- ❖ Комплексност и интегративност на придобитите знания;
- ❖ Комуникативност на обучението;
- ❖ Динамичност, актуалност, адаптивност и адекватност на обучението.

Изискването отразява степента на съответствие на обучението на реалните потребности на обществото и неговата възможност да реагира адекватно към техните промени.

Всички тези фактори считаме, че са съотносими в пълна степен към обучението по счетоводство във висшите училища. Те следва да се разглеждат комплексно при търсенето на правилния подход за развитие на това обучение.

Стремейки се към критичност по отношение на прилагането на ИТ в съществуващите учебни практики следва да отбележим, че в специализираната литература има достатъчно информация за проведени изследвания по отношение на теориите за учене, които са релевантни на използването на ИТ. Считаме, че приложението на ИТ в обучението следва да се базира на доказани научни теории за ученето, като в процеса на използването на ИТ се акцентира на двупосочното взаимно влияние между теорията и новите технологии. В таблицата по-долу сме представили авторовото виждане за начина на адаптиране и внедряване на информационните технологии при прилагането на тези теории, които конкретно могат да бъдат отнесени към обучението по счетоводство във висшите училища.

и иновативност чрез информационните и комуникационните технологии в европейското училище – 2011”, с.35, , видян на 25.08.2014 г.

³ OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development), 2005. The Definition and Selection of Key Competencies: Executive Summary. [pdf] Available at: <http://www.oecd.org/dataoecd/47/61/35070367.pdf> [Accessed 14 January 2011].

⁴ Malan, S.P.T., 2000. The 'new paradigm' of outcomes-based education in perspective. In: Journal of Family Ecology and Consumer Sciences, 28, pp. 22-28.

Теории и концепции за обучение, релевантни на използването на ИТ

<u>Теория</u>	<u>Възможности за използване на ИТ⁵</u>
Продуктивно мислене Учене, базирано на разбиране	ИТ подпомагат процеса на разбиране и усвояване на конкретни знания
Креативно мислене Анализиране на проблемите и предлагане, оценка и приложение на идеите	ИТ дават възможност за прилагане на съвременни средства за визуализация на аналитични процедури
Режисирани на вниманието Контролирани отговори чрез режисирани на вниманието	Посредством ИТ може да бъде „насочено” вниманието в конкретна посока
Теория за учене от успешните практики Моделиране на успешни стратегии и тяхното използване за преподаване	Комбинирането на успешни практики включва интегрирано прилагане на ИТ
Некогнитивни аспекти Намиране и развиване на емоционалните аспекти	Чрез използването на ИТ може да се въздейства на възприятията при обучението
Доверие/Убеждаване Противодействие на влиянието и възприемането на погрешни схващания	Визуализацията на ефекти от погрешни практики повишава доверието

Източник: Адаптирано по А.Ф. Borthick and R. Clark⁶.

В специализираната литература се срещат набор от дейности, акцентирани върху различни елементи, имащи отношение към крайния резултат при обучението с използване на ИТ. Всички тези елементи поставят фокуса върху обучаемия – студента с неговите знания и възможности, като резултативна величина от обучението. Според някои автори те могат да бъдат наречени „акценти”, според други – те формират т.нар. „карта на учебното пространство” (Виж. Фиг.1). Сред тях следва да отбележим:

Фиг.1 – Карта на учебното пространство

Източник: Ел. Шойкова – „Електронно портфолио...”⁷

⁵ Разгледаните възможности са авторово предложение върху съществуващите теории.

⁶ Borthick, A., Clark, R., Research on computing in accounting education: opportunities and impediments, Issues in Accounting Education, 2001, p.176.

⁷ Шойкова, Ел., Електронно портфолио – персонално развитие, съвместна работа и обучение чрез технологии, http://cio.bg/2082_elektronno_portfolio_personalno_razvitiie_savmestna_rabota_i_obuchenie

Използване на технологиите в преподаването и обучението. Технологиите промениха начина, по който протича образователния процес. Те създадоха класни стаи без стени и доведоха библиотеките в дома. Въпреки че спомагат за трансформацията, те не водят сами по себе си към подобрене, нито гарантират сериозна промяна. Те не са инструментът, който създава смислено образование, а инструмент за постигане на търсения резултат.

Преподавателски практики. Много са факторите, които влияят на промяната в подхода на висшето образование към преподаването и обучението. Най-добрите преподавателски практики са: използването на досегашния опит и знания на обучаемия; даването на избор и независимост на студентите и предлагането на разнообразни методи за получаване на знания и обучение; развитие на съвместната работа; насърчаване на взаимодействието и т.н.

Обучение, основано на компетенции. Обществото има нужда от нови концепции за образованието и обучението. Работодателите искат от служителите си да са преди всичко компетентни, отколкото да притежават обширни знания. В същото време, сътрудниците трябва да са в крак с предизвикателствата на непрекъснато променящия се пазар на труда. Концепцията за обучение през целия живот става все по-популярна, тъй като бързото развитие на технологиите налага нуждата от смислено знание. Създаването на връзки и баланс между академичните знания и нуждите на пазара на труда е от изключителна важност. Днешните колежи, центрове за обучение и университети, както и фирмите, са отговорни за подготовката на работната сила, която трябва да функционира в общество, основаващо се на знания и компетенции. Обучение, основано на компетенции, е подход в развитието на взаимосвързаното знание, умения и отношение на работното място и способността да се използват и комбинират тези елементи в преодоляването на нови предизвикателства. Обучение, основано на компетенции, определя резултата, който хората трябва да са постигнали при приключване на образователната програма. То помага също така за превръщането на учебното и/или работното място в образователна организация и за преминаването от пасивно към активно обучение.

Учебни дейности. Активното обучение означава обучаемият да е ангажиран, да участва активно и да инвестира време и енергия в своето обучение. Съществуват много начини това да се постигне. Учебните дейности включват: изучаване на практически примери, групови проекти, откривателски задачи, решаване на проблеми, практика, оценка и самооценка, полеви занятия, творчество и критика.

Социални мрежи, учебни и професионални общности. Онлайн обучението се променя значително с навлизането на нови формати на съдържание, технологии и услуги. Днес онлайн обучението се осъществява най-вече чрез „социални мрежи”, „учебни общности” и „професионални общности”. Тези три термина често се използват като синоними, но имат различно значение. Социалните мрежи са едно от основните предимства на електронното обучение в сравнение с традиционната класна стая. Терминът се отнася до дадена технология и изисква „архитектура на участие”, т.е. инфраструктура, която поддържа и вдъхва живот на онлайн общуването и сътрудничеството. Социалните мрежи се отнасят до пет вида технологии:

- Общуване (чат програми, e-mail, SMS и т.н.);
- Споделяне на опит (блогове, фото галерии, библиотеки с линкове като del.icio.us и т.н.);
- Откриване на стари и нови контакти (социални мрежи като Facebook, LinkedIn, Google +, ProBook и др.);

Учебните общности от друга страна нямат връзка с технологиите, а се отнасят до група от хора, които искат да си помогнат взаимно в изучаването на даден предмет. Професионалните общности се различават от социалните мрежи и от учебните общности. За разлика от учебните, които са фокусирани върху изучаването на конкретна материя, професионалните общности най-често са обединени от дадена професия. Следователно, целта не е да се научи всичко за счетоводството, например, а да се споделят идеи с други счетоводители (сайтовете: Odit.info, Balans.bg и др.).

Когато се говори за приложение на ИТ в обучението най-често се употребяват следните термини - електронно обучение, веб-базирано обучение, обучение онлайн и дистанционно обучение. Това са широко използвани понятия в наши дни, много често в качеството си на синоними. В същото време, посочените понятия отразяват различни аспекти на феномена „обучение”, което според нас прави синонимната им употреба некоректна. В ход е постоянно предефиниране на понятията в тази динамично развиваща се област на съвременното образование, като се предлагат нови цялостни стратегии и локални решения, което влияе и върху обхвата и актуалността на термините. Това според нас налага краткото им изясняване:⁸

- **Електронно обучение/учене (E-learning)** - Най-широкообхватното определение на понятието “електронно обучение/учене” (e-learning) звучи по следния начин: ‘Учение, подпомогнато от използването на информационни и комуникационни технологии (ИКТ)’. Необходимо е да се направи уточнението, че английският термин електронно учене (*e-learning*) у нас най-често се превежда и интерпретира като „електронно обучение”, макар че съдържателните различия са известни. Електронното учене в този широк смисъл може да покрива спектъра от най-разнообразни практики, като се започне с използването на отделни технологии в подкрепа на ученето и преподаването, премине се към смесен тип учене (като комбинация от традиционни и електронно базирани учебни дейности) и се стигне до учене изцяло онлайн. Подобно широко определение, ориентирано към конструктивизма и обвързано с качеството/ резултативността на ученето, се дава в доклада на Европейската комисия, където електронното учене е дефинирано като „ориентиран към учещия подход на използване на нови мултимедийни технологии и на Интернет за подобряване на качеството на учене чрез улесняване на достъпа до ресурси и услуги, както и до отдалечен обмен и колаборация”.
- Поради изключително разнообразната практика на електронно обучение се налага и друго, производно на него понятие, а именно “**смесено**” **обучение (blended learning)**. В по-общ смисъл, смесеното учене се характеризира с надграждане, вплитане, интегриране на разнообразни информационни и комуникационни технологии в традиционен образователен контекст. В съдържателно и организационно отношение това интегриране може да бъде много разнообразно при различно съотношение на традиционните и електронните образователни технологии. Технологиите могат да се използват за подпомагане както на преподаването, така и на ученето, и на педагогическото общуване.
- **Веб базирано обучение (Web-based learning) и онлайн обучение (Online learning)** - Тип електронно обучение, при което преносната среда на учебното съдържание е Мрежата – т.е. веб базираното обучение/учене

⁸ При изясняването на понятията е използвана част от материала на Пейчева, Р., Божанкова, Р., Ковачев, В. и др. Стратегия за развитие на електронното и дистанционно обучение в Софийски университет, <http://dlc.nvu.bg/bg/elearning>, видяна 10.08.2014 г.

изисква учебното съдържание да бъде конструирано, представено и достъпно чрез Интернет и в повечето случаи се визуализира чрез уеб браузър, респективно в уеб формат. В този смисъл дори учебният текст да е в линееен формат, използването му в уеб формат и чрез сърфиране в мрежата определя подобно учене като уеб базирано.

- **Дистанционно обучение (Distance learning)** - Това е най-старото понятие между всички, дискутирани по-горе. То характеризира обучение, което не е задължително да включва използването на компютри и мрежи. Такъв пример е кореспондентското обучение. Дистанционното обучение предполага взаимодействие между учащите се и между тях и преподавателя от разстояние. Създаването на платформите за електронно обучение води до трансформиране в електронни и достъпни в мрежата на значителна част от курсовете в специализираните в предоставянето на дистанционно обучение университети. С разпространението на технологиите за синхронна комуникация (видео-конференции, стаи за разговори, форуми), на web2 (блогове, уики и пр.), на облачните технологии (cloud), а вече и на учене с мобилни технологии (m-learning), дистанционното обучение все повече се доближава от една страна до характеристиките на традиционното обучение, като възпроизвежда основните му характеристики, но от разстояние, а от друга, до тези характеристики, с които ние дефинираме електронното обучение.

Въпреки, че съществуват множество публикации за електронното обучение, в световен мащаб няма категорични емпирични данни за ефектите от неговото прилагане. По-скоро резултатите от изследванията са базирани на качествени оценки, дадени от анкетираните ползватели на системите за електронно обучение.⁹

В настоящата публикация ще акцентираме върху конкретните възможности за прилагане на ИТ в обучението по счетоводство във висшите училища. От казаното до тук безспорно е, че прилагането на ИТ в обучението по счетоводство следва да се разглежда в няколко аспекта, които прилагани в своята цялост формират един затворен процес, при който активното взаимодействие между страните „обучаем” и „обучител” е изведено на преден план.

Фиг.2 Аспекти на прилагане на ИТ в обучението по счетоводство.

⁹ Evaluating E-Learning. A Guide Of Evaluation Of E-Learning, Evaluate Europe Handbook Series, Vol. 2, European Commission within the Leonardo da Vinci-Programme, p.10.

Един от основните аспекти, които касаят приложението на ИТ в обучението по счетоводство е **използването на ИТ в процеса на преподаване**. В този аспект може да разделим използването на ИТ на две поднива:

- ❖ Използване на ИТ при конвенционалното обучение в университетите (в час)
- ❖ Използване на ИТ при във всички форми на web базирано обучение.

И в двата случая използването на ИТ при провеждането на занятията изисква от преподавателя достатъчно познания за работа с конкретните ИТ, които ще използва, както и достатъчно време за предварителна подготовка на материала. Подходящ ресурс за обучението по счетоводство се съдържа в различни крайни продукти на компаниите Microsoft (като най-срещаните са: MS Power Point, MS Excel, MS Office Mix и др.) и Adobe (Acrobat, Presenter, AIR, Creative Cloud и т.н.) и Open Office. Тук могат да бъдат включени и различни програмни продукти за специализирано обучение по счетоводство – ERP системи, програмни продукти за автоматизирана обработка на счетоводната информация (счетоводен софтуер) и т.н.

Прилагането на ИТ може да се използва както по време на *лекционния курс*, така и при провеждане на упражненията по дисциплината. Използването на ИТ в практиката по време на лекции най-често се свързва с използването на софтуер за презентации. Безспорно този софтуер е важен, особено когато става въпрос за презентиране на определени таблици, структури, диаграми, класификации, отчетни форми и т.н. Но...този софтуер няма да реши най-важните въпроси – Как да изградим презентацията си и как да я представим пред студентите? Софтуерът е създаден като удобна форма за изобразяване на графична информация, която да подпомага лектора и допълва презентацията му. Сами по себе си, слайдовете не са създадени да бъдат „звездите на шоуто”. Студентите са дошли, за да видят лектора и за да бъдат развълнувани или информирани (или и двете) от него и неговото послание. Затова е важно как ще бъдат изградени слайдовете на презентацията – не трябва да бъдат ненужно сложни, претрупани или пълни с онова, което Едуард Тафт нарича „*графичен боклук*”¹⁰. Нищо в слайдовете не бива да бъде излишно, никога. Най-добрите слайдове могат изобщо да не съдържат текст. На някои това може да се струва налудничаво предвид зависимостта ни от текстовете в днешно време, но и най-добрите слайдове за PowerPoint ще бъдат безсмислени, ако не бъдат разказани (тук е мястото на преподавателя). Споделяме тезата, че смисълът на слайдовете е да осигурят подкрепа на разказа на презентатора, не да го заместят или направят ненужен. Често наши студенти са споделяли: „*Съжалявам, че изпуснах лекцията (презентацията) ви. Щеше да е страхотно да я чуя. Можете ли да ми изпратите слайдовете си на PowerPoint?*” В този случай винаги сме считали, че независимо колко добри са слайдовете, ползата от тях без присъствието на лектора ще е минимална. Затова считаме, че вместо копие на слайдовете си е далеч по-добре преподавателят да подготви писмен документ, който да открие съдържанието на презентацията от слайдовете и да наблегне върху допълнителната информация в съдържанието. Потребността на слушателите ще бъде много по-добре задоволена, ако те получат детайлни писмени тезиси, които да отнесат със себе си след края на презентацията, отколкото просто копие на PowerPoint слайдовете. Друг вариант е да бъдат поместени в интернет тези текстове – на специализиран личен сайт, блог и т.н., така че студентите да имат достъп до тях от всяка точка посредством интернет. По този начин студентите ще са чули лекцията и освен това ще имат подробните бележки към нея. Разбира се онези, които са присъствали ще имат много повече информация от неприсъствалите, които просто са прочели материала. Това са само част от изискваната за успешно презентиране, които според нас са изключително

¹⁰ Цитирано по: <http://www.novavizia.com/717.html> - видяна на 18.08.2014г.

важни. Не трябва да подценяваме още използването на темплейти, снимки, графики, видео, шрифтове, цветове, фон и т.н. Най-важното в крайна сметка е да заинтригуваме студентите с нашата лекция, да привлечем внимание, да получим обратна връзка, да провокираме аудиторията.

Друг възможен вариант за поместване на съдържанието на лекционния курс в интернет е използването на видео файл с презентация и глас. Подобни възможности дават всички по-известни продукти за презентиране. Безспорно в този случай е необходимо много повече време за изработването на презентацията и е подходящо за обучение, което е изцяло web базирано, дистанционно и т.н.

По време на *упражненията* учебния материал по счетоводните дисциплини позволява използването на ИТ. Презентирането на съдържанието за съответния учебен час, конкретни казуси и задачи, структури, таблици, класификации и т.н. може да бъде онагледено посредством MS Power Point или друг вид презентационен софтуер. Тук важат същите онези принципи, които разгледахме при структурирането на лекцията. Ще добавим само, че считаме за по-удачно презентирането върху бяла дъска, а не върху стена, платно и т.н. Това ще позволи на преподавателя да използва маркер с различен цвят, за да акцентира, дописва, подчертава определени елементи от презентацията при необходимост. Подобна възможност дава и използването на продукта OfficeMix на Microsoft, който позволява по време на презентация чрез използването на таблет в момента на презентацията да се отбелязват, подчертават отделни елементи от нея.

При **използването на ИТ за решаването на казуси и задачи** ангажирането на студентите в час би могло да се извърши посредством поставянето на конкретни задачи и тяхното решаване (в час или в къщи) чрез използването на конкретно избран софтуерен продукт. *Например:* Сериозен ресурс от време е необходим за съставянето на амортизационен план на предприятие дори само с 10 (десет) дълготрайни актива. Извършването на всички пресмятания ръчно определено затормозява и забавя работата на студентите. Тук спокойно може да се въведе използването на MS Excel, например или друг подобен продукт. По подобен начин може да се решават и различни казуси, свързани с калкулиране на себестойността, изчисляване на стойност в употреба при обезценка на активи, настоящата стойност на лизингови вноски, решаване на задачи по финансов анализ, съставяне на инвентаризационни описи, разчетно-платежни ведомости, финансови отчети и т.н. Поставянето на групови задачи (проекти) и изискването те задължително да бъдат представени (презентирани) пред групата чрез използването на софтуер за презентиране от друга страна учи студента да говори на професионален език пред аудитория и нещо много важно – да представя на професионален език собствени разработки. Именно последното считаме, че е от изключителна важност при бъдещата реализация на студентите, тъй като повишава тяхната конкурентноспособност на пазара на труда.

Приложението на **ИТ в процеса на учене** най-често се свързва с формиране на конкретни умения или търсене на информация. Използването на различни софтуерни продукти за решаване на поставените казуси и задачи извън учебните часове води до формиране на умения за самостоятелно или екипно търсене на подходящи решения и тяхното интерпретиране посредством ИТ. Поставянето на екипни или индивидуални задачи и изискването те да бъдат представени пред студентите от групата чрез използване на софтуер за презентации е един от начините студентите да изградят умения за подбор, анализ, представяне и защита на собствени тези по конкретно поставени казуси или теми на професионален език. Именно използването на професионалния език – говоренето пред останалите студенти и преподавателя – изгражда уменията за справяне в реална работна среда. Търсенето

на информация, ползването на електронни библиотеки, каталози, справочници, специализирани сайтове и т.н. също е част от процеса на обучение. Заучаването на конкретни правила без да се знае тяхното регламентиране в сферата на счетоводството е важно, но недостатъчно. Намирането на актуална информация по вече известен казус е важно предвид честите промени, които настъпват в счетоводните и данъчни регламенти, което пък поставя изпитания при практическата реализация и обновяването на информацията на студентите след приключването на конкретния семестър или след завършването на университета.

Удачен начин за приложение на ИТ в обучението по счетоводство е използването на **ИТ като средство за комуникация в учебния процес**. Считаме, че добрата комуникация между студенти и преподаватели е от изключителна важност за успешната им съвместна работа. Не е достатъчна работата в часовете, определени за лекции или упражнения, а често се налага, а понякога е задължително, допълнително комуникиране с цел консултиране по определени казуси и задачи, отговори на конкретни въпроси, търсене на информация и т.н. Използването на съвременни средства за комуникация като различни програми за гласови и текстови съобщения (Skype, BBM, Viber, What's Up и т.н.), социални мрежи (Facebook, Tweeter, Google + и др.), електронна поща, лични и професионални блогове и сайтове със специална насоченост са предпоставка за по-добро ниво на комуникация и по-добри резултати. Съвременните студенти искат и понякога „се впечатляват” от използването на подобна комуникация с тях дори до степен да се мотивират да изпълнят поставената задача по-качествено.

Възможностите за използване на **ИТ при оценяване на знанията и уменията на студентите** все повече нарастват в наши дни. Безспорно най-сериозни възможности за прилагане на такъв тип оценяване е налице при т нар. Web базирани обучения, но това не означава, че не може да се прилага и като форма за контрол на знанията извън тези форми. Налице са редица възможности за електронен формат на изпита под формата на тестове със затворени въпроси, електронен формат на предаваните курсови проекти, поместването на примерни въпроси за самоподготовка на специализирани сайтове от преподавателя по дисциплината и т.н. Всички тези мерки повишават възможностите за самоконтрол, индивидуализират процеса на учене, разширява познанията на студентите за съвременните информационни средства и осигуряват устойчива и непрекъсната обратна връзка между студента и електронната среда, като се създава чувство за сигурност и спокойствие в процеса на учене и при оценка на знанията.

Като закономерен следствие на изложените от нас тези, можем да обобщим, че наличието на ИТ в обучението води до по-добри резултати¹¹, които могат да бъдат съотнесени и към обучението по счетоводство и които могат да бъдат изразени в:

- Повишаване мотивацията за учене (активизира работата на студентите в учебния процес и засилва интереса им към изучавания модул).
- Индивидуализиране процеса на учене.
- Разширяване познанията на студентите за съвременните информационни средства.

¹¹ Резултатите са от изследване, проведено сред абитуриенти от гр. Асеновград. Виж: Гюлчева, Б., Електронното обучение – необходимост и предизвикателство, сп. Продължаващо образование, бр.26, 2011г., <http://www.diuu.bg/ispisanie/broi26/26kt/26kt3.htm>, видяна 15.08.2014г. Подобни резултати, акцентиращи отново на качествените параметри за оценка на постигнатите резултати, са поместени в: Evaluating E-Learning. A Guide Of Evaluation Of E-Learning, Evaluate Europe Handbook Series, Vol. 2, European Commission within the Leonardo da Vinci-Programme, p.10.

- Създаване на допълнителни възможности за развитие на моделните представи.
- Осигуряване на устойчива и непрекъсната обратна връзка между потребителя и електронната среда, като се създава чувство за сигурност и спокойствие в процеса на учене.
- Създаване на условия за индивидуализация и диференциация на процеса на обучение.
- Реализиране на бърза вътрешна оценка на резултата от процеса на обучение и качествена тестова проверка.
- Осигуряване на възможност за самоконтрол.
- Наблюдаване и контролиране на ежедневната работа на студентите от преподавателя.
- Управляване на учебните задания на базата на стандартни подходи, методи и правила.
- Събиране и поддържане на данни за действията на студентите на всички нива на провеждане на електронното обучение.
- Извършване на стандартен анализ на учебната работа за постигане на образователните цели.

Разглеждаме като възможност при формиране на новите стратегии на обучение, използващи съвременните технологии, инструменти и системи, прилагането на два основни подхода - *конструктивизмът* и *конективизмът*. И двата подхода могат да бъдат съотнесени в пълна степен към обучението по счетоводство.

Корените на *конструктивизма* са в идеята за учене чрез откриване. Методическият подход на конструктивизма, но пречупен през призмата на съвременните условия – активното използване на новите технологии, е единият от възможните варианти на активното учене. Обучаемите “конструират” своето собствено познание и поведение чрез опит, който не е управляван от други. Съществуващите налични знания се интегрират, реконструират в съзнанието и се получава новото знание.¹² То се задържа в паметта и се възпроизвежда, когато е необходимо. Конструктивизмът, като дидактическа методика, се основава върху отчитането на два основни фактора в познавателната дейност на индивида – процесът на вътрешно изграждане на познавателни схеми и целесъобразното външно актуализиране и стимулиране.¹³ Ученето се обяснява като процес, който води до модификации във вътрешните структури. Целта е да се достигне до собствено разбиране, а не до запомняне на „правилни отговори”. Най-важните задачи на обучението са инициране, поддържане и въздействие върху мисловните процеси, които учащите ще използват в учебния процес. Новите технологии поставят подготовката на обучаемите пред нови предизвикателства: по-гъвкав и ефективен по време процес на обучение (преминаване от дискретен към непрекъснат модел на учене); достъп до информация и разнообразие от знания; по-широк набор от източници на познание. В тази насока проблемно-базираното обучение придобива все по-голямо значение, което се дължи на нарасналата активност на обучаемите, наличието на широка информационна база на обучението, необходимостта от развитие на ума и интелекта и възможността студентите да решават сложни

¹² Старибратов, Ив., Ангелова, Е., Методически подходи за обучение чрез използване на електронни учебни ресурси, Сборник доклади от НК „Образованието в информационното общество” с.330, <http://sci-gems.math.bas.bg/jspui/bitstream/10525/1560/1/adis-may-2011-329p-336p.pdf>, видяна 18.08.2014г.

¹³ Дюкре, Ж. Ж., Конструктивистки подходи: приложение и перспективи в областта на образованието, Перспективи, т. XXXI, 2001, № 2, с. 109-125.

проблеми в реално време. Сред основните подходи за проблемно-базирано обучение, според Джером Брунер, може да се посочат: учене чрез експериментирание и откриване (Discovery Learning); обучение чрез запитване и търсене на информация (Inquiry Learning); обучение към критично мислене (Critical Thinking Learning). При разглеждането на различните подходи се откриват много сходни характеристики; всички те са взаимно свързани и имат за основа теорията на конективизма.

Важността на обучението вече е да научим студента не да запомня дадена информация и след това да я възпроизвежда, а къде да я намери и как тя да се трансформира за да му бъде полезна. *Конективизмът* се определя „като интеграция на принципи, обяснени от хаоса, мрежите и теориите за комплексността и самоорганизацията. Ученето е процес, който съществува вътре в неясни среди от променящи се първични елементи – не изцяло под контрола на индивида. Ученето може да се намира извън себе си (вътре в организация или база данни) и е фокусирано върху свързването на специализирани информационни мрежи. Връзките, които позволяват да се научи повече, са по-значими от придобитото познание.”¹⁴ Според Джордж Сименс „конективизмът е теория за процеса на обучение в информационната ера”¹⁵. Авторът го определя като „съчетание на формално и неформално образование в мрежова и технологизирана среда”. Съществен момент е да се разграничи важната и незначителната информация, да се оцени моментът за променяне на вече взети решения на базата на новата информация. Сименс определя следните основни принципи на конективизма:

- ученето и познанието остават различни по възможности;
- ученето е процес на свързване на специализирани елементи от информационни източници;
- ученето може да се осъществява и чрез използването на т. нар. web базирана информация;
- да се научи повече, без базиране на стари знания;
- нарастване и поддържане на връзки е необходимо, за да има непрекъснато обучение;
- възможността да се открие връзката между области, идеи и концепции, е първично умение;
- валидността (акуратността, обновеното познание) е стремежът на всички конективистки дейности;
- вземането на решение е само по себе си процес на обучение.

В заключение искаме да подчертаем, че основната цел на обучението по счетоводство е да произвежда високо квалифициран, ИТ грамотен счетоводен специалист, подготвен за изпълнение на бизнес изискванията на все по-динамично развиващата се бизнес среда. Непознаването или нежеланието за използване на ИТ ще лиши нашите студенти от конкурентно предимство на пазара на труда. Крайният избор за начина на преподаване и учене и смисълът от използването на ИТ в обучението по счетоводство се виждат в светлината на изменящата се реалност. Важно е студентите да осъзнават, че ако днес има верни отговори, те може да бъдат неверни утре поради промяната в информационния климат, засягащ набавянето на

¹⁴ Старибратов, Ив., Ангелова, Е., Методически подходи за обучение чрез използване на електронни учебни ресурси, Сборник доклади от НК „Образованието в информационното общество” с.332, <http://sci-gems.math.bas.bg/jspui/bitstream/10525/1560/1/adis-may-2011-329p-336p.pdf>, видяна 18.08.2014г.

¹⁵ Siemens, George. Connectivism: A learning Theory for the Digital Age, International Journal of instructional technology & distance learning, January 2005, Vol. 2, № 1, http://www.itdl.org/Journal/Jan_05/article01.htm.

информация или решаването на конкретни задачи. Това прави ИТ още по-важен елемент от обучението, който би повишил конкурентните предимства на студентите.

Използвана литература:

1. Bakia, M., Murphy, R., Anderson, K., Estrella Trinidad, G. International Experiences with Technology in Education: Final Report, U.S. Department of Education, 2011. www2.ed.gov/about/offices/list/os/technology/iete@full@report.doc.
2. Borthick, A., Clark, R., Research on computing in accounting education: opportunities and impediments, Issues in Accounting Education, 2001, p.176.
3. Evaluating E-Learning. A Guide Of Evaluation Of E-Learning, Evaluate Europe Handbook Series, Vol. 2, European Commission within the Leonardo da Vinci-Programme, p.10.
4. Evaluating E-Learning. A Guide Of Evaluation Of E-Learning, Evaluate Europe Handbook Series, Vol. 2, European Commission within the Leonardo da Vinci-Programme, p.10.
5. <http://www.novavizia.com/717.html> - видяна на 18.08.2014г.
6. Malan, S.P.T., 2000. The 'new paradigm' of outcomes-based education in perspective. In: Journal of Family Ecology and Consumer Sciences, 28, pp. 22-28.
7. OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development), 2005. The Definition and Selection of Key Competencies: Executive Summary. [pdf] Available at: <http://www.oecd.org/dataoecd/47/61/35070367.pdf> [Accessed 14 January 2011].
8. Siemens, George. Connectivism: A learning Theory for the Digital Age, International Journal of instructional technology & distance learning, January 2005, Vol. 2, № 1, http://www.itdl.org/Journal/Jan_05/article01.htm.
9. Гюлчева, Б., Електронното обучение – необходимост и предизвикателство, сп. Продължаващо образование, бр.26, 2011г., <http://www.diuu.bg/ispisanie/broi26/26kt/26kt3.htm>, видяна 15.08.2014г.
10. Дюкре, Ж. Ж., Конструктивистки подходи: приложение и перспективи в областта на образованието, Перспективи, т. XXXI, 2001, № 2, с. 109-125.
11. Официален доклад на Изпълнителна агенция „Образование, аудиовизия и култура” на ЕС (EACEA P9 Eurydice) – „Учене и иновативност чрез информационните и комуникационните технологии в европейското училище – 2011”, с.35, http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/key_data_series/129BG.pdf, видян на 25.08.2014 г.
12. Пейчева, Р., Божанкова, Р., Ковачев, В. и др. Стратегия за развитие на електронното и дистанционно обучение в Софийски университет, <http://dlc.nvu.bg/bg/elearning>, видяна 10.08.2014 г .
13. Старибратов, Ив., Ангелова, Е., Методически подходи за обучение чрез използване на електронни учебни ресурси, Сборник доклади от НК „Образованието в информационното общество” с.330, <http://scigems.math.bas.bg/jspui/bitstream/10525/1560/1/adis-may-2011-329p-336p.pdf>, видяна 18.08.2014г.
14. Старибратов, Ив., Ангелова, Е., Методически подходи за обучение чрез използване на електронни учебни ресурси, Сборник доклади от НК „Образованието в информационното общество” с.332, <http://scigems.math.bas.bg/jspui/bitstream/10525/1560/1/adis-may-2011-329p-336p.pdf>, видяна 18.08.2014г.
15. Шойкова, Ел., Електронно портфолио – персонално развитие, съвместна работа и обучение чрез технологии, http://cio.bg/2082_elektronno_portfolio_personalno_razvitie_savmestna_rabota_i_obuchenie_chrez_tehnologii, видяна 28.07.2014 г.